
НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

ВІТЕР С. А.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту*

ВІТЕР З. Д.

*старший викладач кафедри менеджменту організацій
та адміністрування імені М. П. Поліщука*

*Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Невід'ємною частиною розвитку бізнесу українських компаній стає концепція соціальної відповідальності, в основі якої лежить врахування інтересів суспільства і відповідальне ставлення до внутрішніх та

зовнішніх стейкхолдерів і навколишнього середовища в усіх аспектах господарювання.

Світовий досвід сформував критерії, відповідність яким дозволяє визначити компанію як соціально відповідальну. До них належать: добросовісна сплата податків; виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавства; виробництво та реалізація якісної продукції; реалізація корпоративних програм з підвищення кваліфікації, охорони здоров'я, морального стимулювання працівників; реалізація благодійних і спонсорських проектів; захист екології та ін. [3, с. 334].

Система управління соціально відповідальною діяльністю потребує дієвого механізму, який можна інтерпретувати як складову частину системи менеджменту, що забезпечує вплив на зовнішні та внутрішні фактори, стан яких обумовлює результат соціально відповідальної діяльності підприємства.

Інструментом соціальної відповідальності бізнесу є нефінансова звітність, яка відображає нефінансові показники діяльності економічної, соціальної та екологічної складової. Така звітність передбачає оцінку впливу компанії на життя суспільства, її внесок в людський, соціальний та природний капітал та визначення перспектив і наслідків соціально-екологічної діяльності.

За дослідженнями Інституту відповідальності інвесторів близько 78% компаній у світі готують нефінансові звіти, в Україні згідно дослідження, проведеного Центром «Розвиток КСВ» тільки 13% компаній підготували нефінансові звіти у 2018 році [2]. Така низька активність щодо розкриття нефінансової інформації українськими компаніями пояснюється відсутністю популяризації соціально відповідальної поведінки та вимог щодо нефінансового звітування, недостатнім усвідомленням керівництвом компаній взаємозв'язку активної соціальної позиції з результативністю діяльності, а також важливості оцінювання наслідків своєї діяльності для суспільства.

Під дію Директиви 2014/95/ЄС щодо розкриття нефінансової інформації підпадають підприємства, які вважаються великими і суспільно значимими, а також ті, що мають значення для всього суспільства і є материнськими компаніями у великих групах [4]. Якщо компанія невелика, формувати звіт чи ні – вирішувати їй. Однак стає очевидним, що стабільний розвиток будь-якого бізнесу, який поєднує економічні, соціальні та екологічні фактори є ефективнішим.

Досліджуючи методику складання звітів зі сталого розвитку та звітів з КСВ на предмет розкриття інформації, висвітлених на сайтах у 2018 році великими українськими компаніями (Ашан Рітейл Україна, Система компаній Кока-Кола Україна, компанія «Делойт», Група Метінвест, компанія SoftServe, Агропромхолдинг Астарта-Київ та

ТОВ «Нова пошта») для більш чіткого загального переліку факторів, що визначають доцільність їх впровадження та оприлюднення використовуємо SWOT-аналіз як один з можливих інструментів діагностики, який має як управлінську, так і стратегічну цінність, оскільки між собою пов'язує фактори внутрішнього і зовнішнього середовища та надає інформацію, які ресурси і можливості можуть бути потрібні компанії для формування та оприлюднення нефінансових звітів (таблиця 1).

Таблиця 1

Складові SWOT-аналізу підготовки та представлення нефінансової звітності вітчизняними компаніями

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення поінформованості керівництва щодо наслідків соціально-екологічної діяльності; – виявлення соціальних потреб співробітників, підвищення мотивації; – аналіз власної стратегії та об'єктивної оцінки нефінансових ризиків; – розвиток нових навичок персоналу; – поліпшення корпоративної культури; – визначення ролі компанії у соціально-економічному розвитку території її розміщення; – залучення стейкхолдерів до стратегічної мети компанії. 	<ul style="list-style-type: none"> – високі організаційні витрати, пов'язані з формуванням звітності, у т.ч. необхідність висококваліфікованих людських ресурсів та налагодження ефективних комунікаційних зв'язків всередині компанії; – важкість точного структурування звіту за неможливості врахування у ньому інтересів усіх зацікавлених сторін та відсутності стандартизованої форми; – переважно описова форма показників, відсутність взаємозв'язків між показниками, низька інфографіка погіршують сприйняття інформації та неможливість пов'язання з фінансовими результатами.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення лояльності споживачів, довіри з боку інвесторів, акціонерів, органів влади, громадськості, покращення репутації компанії; – розширення можливості впливу на місцеві спільноти, розвиток партнерських відносин, відкритий діалог з місцевою владою; – вихід на нові ринки, легітимізація українського бізнесу на міжнародних ринках; – отримання переваг над конкурентами, зростання вартості бренду; – збільшення капіталізації підприємства. 	<ul style="list-style-type: none"> – можлива критика звітних показників фахівцями різних сфер, до якої повинні бути готові компанії з впровадженням зворотного зв'язку; – неякісне та неадекватне представлення показників звітності через недостатнє розуміння сутності соціальної відповідальності менеджерами компанії; – подання недостовірної інформації через відсутність обов'язкового аудиту підтвердження нефінансової звітності.

Дані таблиці засвідчують, що переваги нефінансової звітності домінують над слабкими сторонами її впровадження, а для досягнення стратегічних перспектив необхідно врахувати вірогідність визначених загрозливих ризиків. Проаналізовані фактори є пріоритетними об'єктами управління, що мають бути враховані менеджерами компанії, що здійснюють процес управління формування звітності. Для забезпечення ефективності управління соціальною та екологічною діяльністю, яке має бути спрямоване на збалансування інтересів компанії і суспільства, необхідна інтеграція соціальної відповідальності в основну діяльність на основі побудови збалансованої системи показників. Аналізуючи нефінансовий звіт має бути зрозуміло, чому саме той чи інший соціальний проект підтримала компанія, як він пов'язаний з її стратегічними цілями та яким чином здійснювався контроль його фінансування.

Великі компанії покладають компетенції у сфері соціальної відповідальності на спеціальних менеджерів або на цілі підрозділи. Однак, забезпечення управлінського апарату необхідною та достовірною інформацією неможливе без чітко організованого бухгалтерського обліку, який має враховувати екологічний та соціальний аспекти діяльності. При цьому слід зауважити, що фінансовий облік, як його підсистема, не здатний в повній мірі забезпечити формування нефінансової інформації, а управлінський облік – оцінювання зовнішнього впливу. Тому пропонуємо в бухгалтерському обліку виокремлювати підсистему соціально-екологічного обліку, яка базується на методології фінансового та управлінського обліку і спрямована на відображення господарських операцій соціально-екологічного спрямування.

Говорячи про необхідність впровадження соціально-екологічного обліку, поділяємо думку С.А. Кузнецової, що соціальний та екологічний облік передбачає тільки необхідність більшої деталізації окремих об'єктів обліку в аспекті соціально-екологічної спрямованості, він не може виступати як самостійна облікова система та має розглядатися виключно в контексті додаткової вимоги щодо аналітичності бухгалтерської інформації [1, с. 78]. Враховуючи даний аспект, під соціально-екологічним обліком розуміємо підсистему бухгалтерського обліку, яка забезпечує процес збору, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання системі менеджменту достовірної та неупередженої інформації про стан і результати діяльності соціально-екологічного характеру для підготовки нефінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень з реалізації соціально-екологічної політики.

Ефективність використання такого обліку залежить від характеру соціально-екологічної діяльності підприємств, який в сучасних українських реаліях простежується як несистемний, епізодичний, на рівні

окремих заходів та проектів з відсутністю стратегічної складової соціальної взаємодії компаній з зацікавленими сторонами та невизначеною часткою бюджету на її виконання. Нажаль, декларуючи свою соціальну відповідальність, компанії досить часто перетворюють її у звичайний маркетинговий хід для підвищення популярності свого бренду, відірвану від реальних суспільних проблем.

Таким чином, ведення соціально-екологічного обліку має визначатися не можливістю самої системи обліку, а метою створення бази даних (повинен бути насамперед сформований споживач нефінансової звітності). А проведення ідентифікації та комплексної оцінки факторів впливу, які повинні враховуватись при побудові стратегічно спрямованих цілей процедури звітування та при розробці нефінансової звітності дозволить відповісти на запитання: 1) які слабкі сторони звітування потребують корегування з точки зору стратегічних міркувань; 2) які сприятливі можливості дають реальні шанси компанії отримати довгострокові конкурентні переваги при доступі до необхідних ресурсів; 3) чи є конкретні плани по контрольованому реагуванню на сигнали зовнішнього середовища, наскільки вони гнучкі та адаптивні у відповідності до актуальних потреб бізнесу; 4) чи може будь-яка загроза бути перетворена на перевагу.

Література:

1. Кузнецова С. А. Перспектива бухгалтерського обліку: стратегічність, електронна комерція та соціальна спрямованість. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 1 (16). С. 73–83. URL:
2. Сапрыкина М. Зачем бизнесу отчеты по устойчивому развитию. *Экономическая правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/10/31/653160/>
3. Сивак О.Б. Соціальна відповідальність в підприємницькій діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 1 (22). С. 333–338. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/35524/38601>
4. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj>